

Temaplan

Demensplan

Sør-Aurdal kommune

2023 – 2026

Sør-Aurdal kommune
– først i Valdres

Innhold

Innledning.....	3
Bakgrunn	3
Visjon for Sør-Aurdal kommune.....	3
Visjon for demensplan.....	3
Formål:	3
Nasjonale føringer	3
FN's bærekraftmål.....	4
Demensplan 2009-2015, kommunens første demensplan.	4
Demensplan 2015-2020	4
Hva er demens?.....	5
Satsingsområder for ny planperiode	6
1. Økt kunnskap og kompetanse.....	6
Øke kunnskap om demens blant pårørende og øvrige innbyggere i kommunen.....	6
Økt kompetanse blant ansatte	7
2. Videreutvikling av dagtilbud og boliger tilpasset for personer med demens	8
Botilbud	8
Dagtilbud	8
3. Et demensvennlig samfunn	9
Vedlegg.....	10

Innledning

Bakgrunn

Demografiutvikling i kommunen tilsier en vekst i antall personer med demenslidelser på grunn av økt alder. For at Sør-Aurdal kommune skal være best mulig forberedt og kunne legge forholdene til rette for personer med demenslidelser og deres nærmeste, utvikles demensplanen for 2023-2026. Fn's bærekraftsmål nr 3 innebærer å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Planen skal være retningsgivende i forhold til hvilke satsingsområder og tiltak kommunen skal ha fokus på. Tiltakene i planen er i liten grad beregnet inn i budsjettet og tiltak må derfor gjennomføres innenfor de rammer tjenesten og kommunen har. Denne demensplanen er en videreføring av demensplan 2009-2015 og demensplan 2015-2020.

Eldrerådet er informert og invitert til deltagelse i arbeidet med den nye demensplanen. En representant fra Eldrerådet er med i skrivegruppa.

Visjon for Sør-Aurdal kommune

Sør-Aurdal skal være en kommune der alle innbyggerne sikres en god livskvalitet i alle faser av livet, og der bærekraftig forvaltning av naturressurser står i fokus. Sør-Aurdal kommune skal gjennom tilrettelegging og positive holdninger til utvikling, bli en god kommune å bo i, flytte til og besøke.

Visjon for demensplan

Personer med demens og deres pårørende skal oppleve trygghet og støtte.

Formål:

For at Sør-Aurdal kommune skal være best mulig forberedt, og kunne legge forholdene til rette for personer med demenslidelser og deres nærmeste, utvikles demensplanen for 2023-2026

Nasjonale føringer

Det har kommet nye retningslinjer og veiledere fra sentrale myndigheter og det har skjedd utvikling på fagområdet. Dette vil igjen generere nye satsingsområder som blir lagt til i planen. Den nasjonale demensplanen for perioden 2020-2025 fokuserer særlig på hvordan skape et demensvennlig samfunn.

Kommunens nye demensplan vil være en videreføring av planen fra 2009-2015 samt planen som ikke ble ferdigstilt for 2015-2020, og vil henge tett sammen med Meld. St. 15 (2017-2018) «Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre», Nasjonal demensplan for perioden 2020-2025 og Sør-Aurdal kommunes folkeheleoversikt 2019.

FN's bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Det forutsettes gjennom statlige forventninger til kommunal planlegging, at kommunene legger bærekraftsmålene til grunn for planleggingen.

Demensplan 2009-2015, kommunens første demensplan.

I denne perioden var fokusområdene økt kunnskap og kompetanse, flere avlastningstilbud/Dagtilbud og bedre tilpasset botilbud. Det ble i denne perioden etablert praksis på Sør-Aurdalsheimen med pårørendesamtaler til pårørende for personer med demens. Det ble arrangert 3 studieringer i regi av Aldring og helse og i tillegg deltok kommunen i et forskningsprosjekt i regi av sykehuset innlandet som også innbefattet veiledning av 2. linjetjenesten og opplæring i kartlegging av demens.

I samarbeid med frivillige lag og foreninger ble det satt i gang drift av et dagtilbud for personer med demens en dag i uken på Bagn. I tillegg ble det tilbudt et mer differensiert avlastningstilbud til pårørende på Sør-Aurdalsheimen, samt etablert en sansehage på Sør-Aurdalsheimen. I 2012 ble det etablert et bemannet bofellesskap for personer med lett til moderat demens lokalisert ved Hedalen bo- og servicesenter med plass til 5 personer.

Demensplan 2015-2020

Denne planen ble av ulike grunner aldri helt ferdigsstilt, men mye positivt skjedde innen demensomsorgen i kommunen i perioden. Det ble opprettet demenskontakt i 20% stilling, som fikk frikjøpt tid til å drive med/ følge opp og videreføre arbeidet som var startet opp i perioden 2009 - 2015. I tillegg ble det opprettet en annen stilling i 20% som leder for dagtilbudet i kommunen. Dagtilbud for hjemmeboende personer med demens ble lovpålagt for kommunene å ha, fra 2020. Lederressursen er viktig for å planlegge og drifte tilbudet.

Det ble oppdatert info om kommunens tilbud på hjemmesiden og utarbeidet et infodokument til personer med demens og pårørende.

Det ble også opprettet en 80 % stilling som skulle lede arbeidet med velferdsteknologi. Velferdsteknologi menes først og fremst teknologisk assistanse som bidrar til økt trygghet, sikkerhet, selvstendighet, sosial deltagelse, og styrker den enkeltes evne til å klare seg selv i hverdagen til tross for sykdom.

Sør-Aurdal demensforening ble startet i april i 2016. Det ble arrangert aktivitetsvennkurs, temamøter, pårørendesamlinger etc. Foreningen deltok i demensaksjonen hvert år. Demensforeningen samarbeidet med frivilligsentralen, og bidro 3 somre med penger og bistand på sommertreffene for dagsentrene i kommunen. Foreningen ble avsluttet i 2019.

Hva er demens?

I dag brukes demens som fellesbetegnelse for flere ulike sykdommer i hjernen. De vanligste plagene er redusert hukommelse og orienteringsevne. Forløpet varierer fra person til person. Ingen kan helt sikkert si hvordan sykdommen vil utvikle seg, men som oftest utvikler den seg gradvis. Det finnes ingen kur mot demens, men det finnes medisiner som kan bremse utviklingen av sykdommen. Det er mange ulike former på demens, de vanligste er; Alzheimers demens, Vaskulær demens, Frontotemporal-demens, demens med Lewy-legemer samt parkinson og demens. Vil du lese mer om de ulike formene for demens kan du gå inn på nettsidene til Aldring og helse eller Helsenorge (se vedlegg)

Satsingsområder for ny planperiode

Nasjonale retningslinjer og lovverk som har kommet til de siste årene, har stort fokus på demens. Demensutvikling er en velkjent utfordring for hele landet, ettersom vi vil bli flere eldre, noe som vil påvirke behovet for helse -og omsorgstjenester. Den nye planen vil baseres mye på samarbeid mellom de ulike instansene i kommunen, som også er en del av FN's bærekraftsmål;

Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling. (FN's bærekraftsmål nr 17).

1. Økt kunnskap og kompetanse
2. Videreutvikling av dagtilbud og botilbud tilpasset personer med demens
3. Demensvennlig samfunn

1. Økt kunnskap og kompetanse

Kompetanse som innebærer kunnskap og erfaring innen demens er viktig for å kunne gi personer med demens og deres pårørende et tilfredsstillende tilbud. Dette er også et av FN's bærekraftsmål. Ref bærekraftsmål nr 4: «Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle». Å kunne være med i utvikling av nye tjenester og å tenke nytt er vesentlig for å kunne utvikle tjenestetilbudet med en stadig trangere økonomi. Det er blant annet større fokus nå enn tidligere, på å hjelpe mennesker i eget hjem og det endrer fokus på tjenesten.

I 2023 har kommunen opprettet et demensteam etter deltakelse i et prosjekt med Innlandet. Demensteam er et tverrfaglig samarbeid for å videreutvikle demensomsorgen og består av demenskontakt, saksbehandler fra tildelingskontoret, avdelingsleder Sør-Aurdalsheimen, ergoterapeut, fastlege og leder for dagtilbudet. Prosjektet kommunen deltok i, er et forbedringsnettverk og prosessveiledning i fylket for kompetanseheving i kommunene, som kalles Rett tiltak til rett tid. Dette er i forbindelse med at demensplan 2025 har som mål at personer med demens og deres pårørende fanges opp til rett tid og sikres gode tilpassede tjenester.

Øke kunnskap om demens blant pårørende og øvrige innbyggere i kommunen

Demensteam i kommunen har hatt fokus på å systematisere demensomsorgen gjennom å etablere rutiner og prosedyrer for samhandling med mål om tidligere innsats i form av informasjon, veiledning og støttetiltak. Slik kan vi mulig sikre tidlig diagnostisering som gir økt mulighet til å ta viktige beslutninger mens pasienten innehar samtykkekompetanse, iverksette og tilpasse tiltak/behandling, oppdage endringer samt informasjon til pårørende. Dette kan føre til at flere klarer seg hjemme med tilrettelegging/tjenester lenger. Vi henviser til demenskartet som viser fremtidsutsiktene til kommunen i forhold til antall personer med demens (Se vedlegg for direkte link til demenskartet for vår kommune). Vi er derfor opptatt av å sikre gode rutiner nå, slik at vi er i stand til å takle det som kommer.

Målsetting:

- Øke kompetanse hos pårørende og innbyggere generelt
- Kompetanseheving til servicenæringen i kommunen
- Sør-Aurdal kommune skal bli et demensvennlig samfunn. Jamfør Leve hele livet – reformen (et aldersvennlig samfunn).

Tiltak:

- Gi tilbud om pårørendeskoler i samarbeid med de frivillige organisasjonene i Sør-Aurdal.
- Veiledning/Samtaler med demenskontakt.
- Undervisning av/informasjon til personer innen servicenæringen, frivillige organisasjoner og samfunn.
- Motivere frivillige/pensjonister til å være støttekontakt/aktivitetsvenn.

Økt kompetanse blant ansatte

For å kunne møte økningen i antallet personer med demens og hjelpe den enkelte og deres pårørende på en best mulig måte, må kompetansen om demens heves. I flere år har det derfor blitt gjennomført kurs på frivillig basis i Demensomsorgens ABC for ansatte i helse og omsorgstjenesten. Dette har veldig mange ansatte gjennom årene deltatt på. Tilbudet er like attraktivt den dag i dag. For å gjennomføre Demensomsorgens ABC kan kommunen søke om «Kommunalt kompetanse- og innovasjonstilskudd». I tillegg har kommunen helt siden 2012 samarbeidet med SAM-AKS, et samarbeid mellom alderspsykiatrisk avdeling (Sykehuset Innlandet) og sykehjem kommunalt. Samarbeidet følger nasjonal retningslinje om utredning/oppfølging av personer med demens ute i kommunene (se vedlegg for mer info).

Målsetting:

- Oppfordre kommunens ansatte til kompetanseheving/videreutdanning innen fagområdet demens
- Forbedre tjenestene til personer med demens og deres pårørende

Tiltak:

- Innen 2026 skal alle som jobber med pasienter med demens ha fått tilbud om å gjennomføre Demensomsorgens ABC.
- Tilrettelegge for videreutdanning av aktuelt helsepersonell innen demensomsorgen, samt motivere ansatte til å gjennomføre dette.
- Opprettholde samarbeid med SAM-AKS.

2. Videreutvikling av dagtilbud og boliger tilpasset for personer med demens

Botilbud

Det er et økt behov for boliger tilrettelagt for personer med demens. Pr nå har kommunen 5 plasser/ leiligheter til bemannet bofelleskap/ omsorgsbolig med heldøgns omsorgstjenester, men vi ser at det er behov for flere slike plasser. Dette utredes jamfør Helhetlig boligplan som ble vedtatt av kommunestyre i september 2022 – viser til denne.

Målsetting:

- Etablere muligheter for flere bemannende bofelleskap/ omsorgsbolig med heldøgns omsorgstjenester i kommunen innen 2026.

Tiltak:

- Utgreie tverrfaglig og tverrsektorelt hvilke bygningsmessige alternativer som finnes.

Dagtilbud

Fra 2020 var dagtilbud til personer med demens et lovpålagt tilbud fra kommunen. I kommunen er det etablert dagtilbud for personer med demens som nå ledes av to kommunalt ansatte helsearbeidere som samarbeider med frivilligheten. Dagtilbudet holdes fra 2023 åpent to dager i uken i fellesstue/underetasje på SAH og det tilbys skyss til deltakerne. Det er opprettet et inntaksteam som skal vurdere individuelle behov, for å sikre at en finner aktuelle deltakere og hjelp til gjennomføring av dagtilbudet. I løpet av planperioden bør det vurderes om tilbudet bør utvides med flere dager.

Målsetting:

- Riktig dimensjonering for målgruppen med antall plasser.

Tiltak:

- Samarbeid med frivilligheten i forhold til gjennomføring av tilbudet.
- Vurdere og evaluere utvidelse av dagtilbudet i løpet av planperioden.

3. Et demensvennlig samfunn

Reformen «Leve hele livet» Meld. st. 15 medfører arbeidet med å tilrettelegge Sør-Aurdal kommune som et aldersvennlig samfunn. «Et demensvennlig samfunn er et bedre samfunn for alle, et samfunn som bidrar til inkludering, likeverd og forståelse. Dette krever at vi bygger ned både fysiske og sosiale barrierer i samfunnet», ref. Regjeringens Demensplan 2025.

Målsetting:

- Gi bedre forhold for de som lever med demens i kommunen.
- Øke forståelse for demenssykdom og hvordan best møte personer med demens hos servicenæringen og samfunn for øvrig.
- Ivareta et godt samarbeid mellom kommune og frivillige organisasjoner, samt frivillige pensjonister, for å ivareta pasientgruppens interesse og enkelte individuelle behov.
- Bli et demensvennlig samfunn, inngå en avtale med nasjonal demensforening og kommunen innen planperioden.

Tiltak:

- Søke om midler for drift av informasjon/undervisning rettet mot pårørende og servicenæringen i kommunen, i form av informasjonskveld, brosjyre eller annet.
- Vurdere samarbeid med andre kommuner for å øke deltakelse.
- Møte årlig mellom demenskontakt og frivillige organisasjoner som helseag, sanitetsforeninger og røde kors.
- Demenskontakt kan samarbeide med nevnte frivillige organisasjoner om å dekke enkelte individuelle sosiale og meningsfulle behov.

Vedlegg

Informasjon om demens og ulike former for demens:

- <https://www.helsenorge.no/sykdom/demens/>
- <https://www.aldringoghelse.no/demens/fakta-om-demens/>

Nasjonal demensplan 2025:

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/b3ab825ce67f4d73bd24010e1fc05260/demensplan-2025.pdf>

Meld. St. 15 (2917-2018) «Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre»:

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/196f99e63aa14f849c4e4b9b9906a3f8/no/pdfs/stm201720180015000dddpdfs.pdf>

Sør-Aurdal kommunes folkeheleoversikt 2019:

- <https://www.sor-aurdal.kommune.no/tjenester/familie-helse-og-omsorg/folkehelse/folkehelseoversikt/>

FN's bærekraftmål:

- <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Regjeringens Demensplan 2025:

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/b3ab825ce67f4d73bd24010e1fc05260/demensplan-2025.pdf>

Demenskartet:

- <https://demenskartet.no/#3449>

SAM-AKS:

- <https://www.kompetansebroen.no/samhandling/sam-aks-i-innlandet-2>

Fotografiene er tatt av Elin Kløvstad og pårørende har godkjent bruk av bilder.